'स्तोकेनोन्नतिमायाति स्तोकेनायात्यधोगतिम् ।
अहो सुसदृशी वृत्तिस्तुलाकोटेः खलस्य च ॥'

इत्यादावर्थश्लेषः । अस्य चालंकारान्तरविविक्तविषयताया असंभवाद्विद्यमानेष्वलंकारान्तरेष्वपवादत्वेन तद्बाधकतया तत्प्रतिभोत्पत्तिहेतुत्वमिति केचित् ।

इत्थमत्र विचार्यते—समासोक्त्यप्रस्तुतप्रशंसादौ द्वितीयार्थस्यानभिधेयतया नास्य गन्धोऽपि । 'विद्वन्मानसहंस—' इत्यादौ श्लेषगर्भे रूपकेऽपि मानसशब्दस्य चित्तसरोरूपोभयार्थत्वेऽपि रूपकेण श्लेषो बाध्यते । सरोरूपस्यैवार्थस्य विश्रान्तिधामतया प्राधान्यात्, श्लेषे ह्यर्थद्वय-

---

सभङ्गाभङ्गश्लेषयोः । नन्वेवं श्लेषस्यार्थालंकारत्वोच्छेद इत्यत आह—**यत्र त्विति** । **स्तोकेनेति** । सुवर्णादिगौरवप्रकर्षाप्रकर्षप्रकाशिका लुप्तिका शिखरशलाका तुलाकोटिः । अत्र स्तोकादिपदस्थानेऽल्पादिपदनिवेशेऽप्यर्थद्वयप्रतीतिरस्त्येव । 'अयम्—' इत्यादौ 'वक्ष्यति' इत्यादिपदस्थाने 'धारयिष्यति' इत्यादिपदनिवेशे तु नार्थद्वयप्रतीतिरिति तत्र शब्दालंकारत्वमेव । इदानीं श्लेषस्यालंकारान्तरविविक्तविषयत्वमुपपादयितुं परमतं निराकरोति—**अस्य चेति** । श्लेषस्य चेत्यर्थः । **विविक्तेति** । विमुक्तेत्यर्थः । **अपवादत्वेन** असंभवविषयान्तरत्वेन **तद्बाधकतया** अलंकारान्तरबाधकतया **तत्प्रतिभोत्पत्तिहेतुत्वम्** अलंकारान्तरप्रतीतिजनकप्रतीतिविषयत्वम् । तथा च प्राथमिकप्रतीतिविषयत्वेन श्लेषस्य व्यपदेश एव, न तु चरमप्रतीतिविषयस्यालंकारान्तरस्य व्यपदेश इति भावः ॥ श्लेषावाध्यानलंकारान्विशिष्य दर्शयति—**इत्थमिति** । तत्र प्रथमं समासोक्त्यादेः श्लेषवाध्यत्वभ्रमं निराकरोति—**समासोक्तीति** । **अस्य** श्लेषस्य । **गन्धोऽपि** । अल्पप्रसङ्गोऽपि । व्यञ्जनयैव तत्र द्वितीयार्थस्य प्रतीतिरिति भावः । ननु श्लिष्टरूपके उभयार्थस्याभिधेयतया श्लेषवाध्यत्वमस्तीत्यत आह—**विद्वदिति** । विदुषां ज्ञानिनां मानसमेव मानसं सरोविशेषस्तस्य हंस इत्यर्थः । **श्लेषगर्भे** श्लेषप्रतिभोत्थापिते । **उभयार्थत्वेऽपि** रूप्यरूपकोभयवाचकत्वेऽपि । श्लेषस्य वाध्यत्वप्रयोजकं संभवद्विषयान्तरत्वं दर्शयति—**सरोरूपस्यैवेति** । एवकारेण चित्तरूपस्य व्यवच्छेदः । **विश्रान्तिधामतया** रूपकप्रतीतिपर्यवसानास्पदतया । **प्राधान्यादिति** ।

---

1. **अलंकारेति** । अलंकारान्तरेभ्यो विविक्तोऽपरामृष्टो विभिन्नो विषयो यस्य तस्य भावस्तत्ता तस्याः । यत्र यत्र श्लेषो वर्तते तत्र तत्रान्योऽपि कश्चिदलंकार इति भावः ॥

2. **विद्वदिति** । 'विद्वन्मानसहंस वैरिकमलासंकोचदीप्तद्युते दुर्गामार्गणनीललोहितसमित्स्वीकारवैश्वानर । सत्यप्रीतिविधानदक्ष विजयप्राग्भावभीम प्रभो साम्राज्यं वरवीर वत्सरशतं वैरिभ्रमुच्चैः क्रियाः ॥' इति संपूर्णः श्लोकः ॥

3. **श्लेषस्येति** । श्लेषस्येव व्यपदेश इत्यन्वयः ॥

---

१. 'अर्थ' इति नास्ति क-पुस्तके. २. 'विश्राम' घ. ३. 'अल्पप्रसङ्गोऽपि' इति पुस्तकान्तरे नास्ति.